

KO‘ZI OJIZ VA ZAIF KO‘RUVCHI BOLALARGA MAXSUS KORREKSION MASHG‘ULOTLARNI TASHKIL ETILISHI

Roziqova Malika Olim qizi

Namangan davlat pedagogika instituti o‘qituvchisi

Abdullayeva Moxida Kamoliddin qizi

Namangan davlat pedagogika instituti

Maxsus pedagogika(Logopediya) yo‘nalishi 2-kurs talabasi

Annotatsiya

Ushbu maqolada ko‘zi ojiz va zaif ko‘ruvchi bolalar , ular bilan olib boriladigan maxsus korreksion mashg‘ulotlar haqida ma‘lumotlar va amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so‘zlar: korreksiya, ko‘zi ojiz, zaif ko‘ruvchi, ritmika, motorika.

Ko‘zi ojiz va zaif ko‘ruvchi bolalarning ta‘lim, tarbiya, kasbga yo‘naltirish, mehnatga tayyorgarlik va mustaqil hayot jarayonini takomillashtirishda ularning rivojlanishidagi og‘ishlarni tuzatishga qaratilgan maxsus korreksion mashg‘ulotlar muhim rol o‘ynaydi. Korreksiya – bu lotincha so‘zdan olingan bo‘lib, “tuzatish, yumshatish, bilinmaydigan holga keltirish” degan ma‘nolarni anglatib, pedagogik uslub va tadbirlardan iborat maxsus tizim yordamida anomal bolalarning psixik va jismoniy rivojlanish kamchiliklarini tuzatish sifatida tushunilishi ta‘kidlab o‘tiladi. Korreksion mashg‘ulotlari o‘quv reja va dasturlariga muvofiq individual va kichik guruhlarda olib boriladi. Ko‘rishida nuqsoni bo‘lgan bolalar bilan 7 ta korreksion mashg‘ulotlar olib boriladi. Bular:

- davolovchi
- jismoniy tarbiya
- ritmika
- logopediya,

- ijtimoiy-maishiy
- hayotga yo‘naltirish
- mo‘ljal olish va harakatlanish
- mayda qo‘l motorikasini rivojlantirish
- predmet tasavvurini shakllantirish.

Davolovchi jismoniy tarbiya - tanani patologik holatdan olib tashlashga, turli kasakliklarning amalyotida ,davolash chora tadbirlarida qòllanuvchi jismoniy tarbiya vositasidir. nuqsonlarni tiklash, tuzatish va qoplash orqali uning funktsional imkoniyatlarini oshirishga qaratilgan. Ko‘zi ojizlar va zaif ko‘ruvchilarning psixofiziologik rivojlanishining o‘ziga xos xususiyatlari tufayli davolovchi jismoniy tarbiyao‘ziga xos xususiyatlarga ega - bu jismoniy rivojlanish, vosita qobiliyatlari va motor qobiliyatlaridagi turli nuqsonlarni tuzatishgaqaratilgan. Davolovchi jismoniy tarbiya mashg‘ulotlarida, korreksion ish bilan jismoniy mashqlar bir qatorda, ko‘zi ojiz va zaif ko‘ruvchi bolalar uchun juda muhim bo‘lgan tabiiy harakat qilish qobiliyatini mustahkamlaydigan mashqlar qo‘llaniladi.

Ritmika - harakatning musiqa bilan bog‘liqligi asosida qurilgan jismoniy mashqlar tizimi; bu anomal bolalarning jismoniy tarbiyasining ajralmas qismidir. Davolovchi jismoniy tarbiyaning asosiy vazifalari quidagilardan iborat:

Umumiy organizmi mustahkamlash ,nafas olish va yurak-qon tomir sistemalarida funksiyalarini takomillashtirish,kòz tòqimalaridagi qon aylanishi yaxshilash,kòz muskul sistemqsining faoliyatini ish qobilyqtini oshirish,kòz sklerasini mustahkamlash va h.k.(1)Ritmika deganda harakatlarning qismlari yoki fazalarining (shuningdek, harakatlarning o‘zi) muntazam ravishda o‘zgarishi tushuniladi, ular bajarilish davomiyligi va bajarilgan harakatlarning tabiati bilan qat’iy belgilanadi. Ritm tuyg‘usini rivojlantirish vosita faoliyatining ko‘plab

turlarini o'zlashtirish uchun zarur shartdir. Ritm tuyg'usiga ega bo'lgan kishi harakatlarni muvofiqlashtirishning muhim tarkibiy qismi bo'lgan harakatlarning ritmik xususiyatlarini yaxshiroq tushunadi va o'zlashtiradi. Ritmika mashg'ulotlari bolalar musiqa, raqs, qo'shiqlar bilan tanishadilar va turli xil harakatlarni o'zlashtiradilar. Ritmika mashg'ulotlari quyidagilarni o'z ichiga oladi: qo'llar va tananing turli harakatlari bilan ritmik yurish, nutqlar, she'rlarva boshqalarni talaffuz qilish; yugurish (har xil tezlikda); umumiy rivojlanish mashqlari (obyektlar bilan va ularsiz), o'qituvchi hisobidan amalga oshiriladi; raqs, musiqiy ritmik va ochiq o'yinlari

Ritmika bòyicha belgilangan dastur 8ta bo'limni o'z ichiga oladi.

Nazariy ma'lumotlar, maxsus ritmik mashqlar, harakat va musiqa bog'liqligida mashqlar, ritmik gimnastika mashqlari, raqsga tayyorgarlik mashqlari, raqs elementlari, raqs, musiqali ritmik o'yinlar. (2) Nutq nuqsonlarini bartaraf etish (logopediya) - tizimli logopedik yordamni tashkil etish orqali ko'zi ojiz bolalarni umumta'lim fanlarni egallashlariga moslashtirish, nutq kamchiliklarini korreksiyalash va ularni ijtimoiy hayotga moslashtirishdir. Ko'zi ojiz va zaif ko'ruchi bolalarda nutqning buzilishi sog'lom bolalarga qaraganda ancha keng tarqalgan, alomatlar va tuzilish jihatidan farq qiladi. Nutq nuqsonlariga ko'ruv nuqson bilan birgalikda bu bolalarning savodxonlikka tayyor emasligining sababi bo'lib, kelajakda umumta'lim fanlari bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichlariga ta'sir qilishi mumkin. Shu munosabat bilan korreksion va profilaktika ishlari o'quv jarayonida muhim o'rin egallaydi.

Ijtimoiy maishiy hayotga tayyorlash - ko'zi ojiz va zaif ko'ruvchi bolalarning yoshi va o'ziga xos xususiyatlari va imkoniyatlarini hisobga olgan holda olib boriladigan maxsus korreksion mashg'ulotlaridan biri. Mashg'ulotning mazmuni quyidagi mavzularni o'z ichiga oladi: "shaxsiy gigiena", "kiyim va poyabzal", "ovqatlanish", "oila", "xulq-atvor madaniyati", "turar joy", "transport", "savdo", "tibbiy yordam". Ijtimoiy maishiy hayotga yo'naltirish ko'nikmalarini

o‘zlashtirish ko‘zi ojiz va zaifko‘ruvchi bolalarning yashash sharoitlariga ijtimoiy-psixologik moslashishinosonlashtiradi. “Shaxsiy gigiena” mavzusidagi mashg‘ulotlar bolalarga gigiena, ko‘rish, teri tuyish, terini parvarish qilish, sog‘lig‘ini saqlash va mustahkamlashko‘nikmalarini egallashga imkon beradi. “Ovqatlanish” mavzusidagi darslar bolalarni asosiy oziq-ovqat mahsulotlari, ovqat tayyorlash va saqlash usullari, dasturxon bilan tanishtirishni o‘z ichiga oladi. O‘z-o‘ziga xizmat ko‘rsatish ko‘nikmalarini kengaytirishga “kiyim”, “turar joy” mavzusidagi mashg‘ulotlar yordam beradi. Ular kiyim-kechak, poyabzal va uy-joylarni parvarish qilishni o‘z ichiga oladi. Oila, guruh, sinf, jamoat joylarida shaxsiy munosabatlarni o‘rnatish usullari va vositalari “oila” va “xulq-atvor madaniyati” mavzularida ochib beriladi. Bu mavzularda bolalar stolda, muzeyda, kutubxonada, kinoteatrda, klubda o‘zini tutish qoidalarini o‘rganadilar. Bolalardaaloqa vositalari, transport vositalari, do‘konlar va tibbiy yordamdan foydalanish ko‘nikmalarini shakllantirish muhim rol o‘ynaydi. Ushbu ko‘nikmalar “transport”, “savdo”, “aloqa vositalari”, “tibbiy yordam” mavzularini o‘tishda shakllanadi. Ijtimoiy maishiy hayotga yo‘naltirish bo‘yicha bilim, ko‘nikma va malakalarni shakllantirish uchun turli xil uslubiy usullar qo‘llaniladi: tushuntirish, namoyish qilish, rolli o‘yinlar, ekskursiyalar. Teri tuyish va mayda qo‘l motorikasini rivojlantirish - atrof-olamdagi, narsalarniteri tuyish orqali idrok qilishni shakllantirish, shuningdek saqlangan analizatorlar yordamida amaliy harakatlar bajarish yo‘llarini o‘rgatishdir. Ko‘rishida nuqsoni bo‘lgan bolalarda barmoq va qo‘llarning teri tuyish sezgirligi va harakatchanlik ko‘nikmalari past darajada rivojlangan bo‘ladi. Qo‘llarning mushaklari bo‘shashgan yoki juda qattiq. Bularning barchasi qo‘llarning sezgirligining rivojlanishiga to‘sqinlik qiladi va amaliy faoliyatning shakllanishiga salbiy ta‘sir qiladi. Mo‘ljal olish va harakatlanish korreksion mashg‘uloti - atrofdagi narsalar va narsalar orasidagi joylashishini, tanlangan harakat yo‘nalishini aniqlash, mavjud fobiyalarni bartaraf etishdir. Mo‘ljal olish va harakatlanish ko‘rishida nuqsoni bo‘lgan insonning

muhim hayotiy ehtiyojidir. Ko'zi ojiz va zaif ko'ruvchilarda mo'ljal olish va harakatlanish qobiliyatini o'rganish va takomillashtirish hayot davomida amalga oshiriladi. O'rganish qanchalik tez boshlansa, ko'zi ojiz va zaif ko'ruvchilar bilimlarnio'zlashtirishda va mo'ljal olish va harakatlanish bo'yicha amaliy ko'nikmalarnio'zlashtirishda shunchalik katta muvaffaqiyatlarga erishadilar. Predmet tasavvurini shakllantirish - sezgi-idrok, mnemonik va fikrlashjarayonlarini faollashtirishga qaratilgan psixofiziologik va psixologik-pedagogikusullardan foydalanishni o'z ichiga oladi. Psixofiziologik usullar ko'rishningfunktional faolligini rag'batlantirish va oshirish, ko'ruv funksiyalarni rivojlantirish uchun ishlatiladi. Psixofiziologik usullar obyektlar va tasvirlarning asosiy xususiyatlarini - shakli, o'lchami, rangi har xil moslashish va fazovsharoitida idrok etish buzilishlarini tuzatishga qaratilgan. Ushbu usullar shakli, rangi, o'lchami, yorqinligi, kontrastini o'zgartirishga va stimulyatsiya sharoitlarinio'zgartirishga imkon beradigan maxsus psixofiziologik stimulyatorlar yordamidaamalga oshiriladi - moslashish, fiksatsiya, chastota, vaqt. Ko'ruv idrokni rivojlantirish uchun turli xil tasvirlar qo'llaniladi: qora va oq, rangli, konturli, siluetli, chiziqli. Vazifalarni bajarish jarayonida bolalar rasmlarni tahlil qiladilar, aniqlaydilar, tavsiflaydilar, taqqoslaydilar, ulardagi o'xshash va ajralib turadigan xususiyatlarni ajratadilar. Ko'rishida nuqsoni bo'lgan bolalar bilan korreksion mashg'ulotlarni tashkil etishda avval, bolaning psixologik-tibbiy-pedagogik komissiya xulosasi o'rganib chiqiladi. Bolaning yosh doirasi va o'ziga xos xususiyatlari hisobga olinib, maxsus korreksion mashg'ulotlarga jalb etiladi va bola bu mashg'ulotlarda muntazam ravishda ishtirok etadi. Bolaning imkoniyatlaridan kelib chiqib, yo'naltirilgan korreksion mashg'uloti boladagi mavjud muammolarni bartaraf etishga va kelajakda bu nuqsonbartaraf etilishiga erishiladi. Korreksion mashg'ulotlar ta'lim va tarbiya bilan birgalikda olib boriladi, bu ko'zi ojiz va zaif ko'ruvchi bolalarning har tomonlamarivojlanishi uchun maqbul shart-sharoitlarni yaratadi va dasturiy materialni samarali o'zlashtirish imkoniyatini beradi, o'quv

jarayonida kognitiv faoliyatning turli jihatlari, harakat sohasi va shaxsiyat xususiyatlarining rivojlanishidagi kechikishlarni bartaraf etishga yordam beradi. sharoitida idrok etish buzilishlarini tuzatishga qaratilgan. Ushbu usullar shakli, rangi, o'lchami, yorqinligi, kontrastini o'zgartirishga va stimulyatsiya sharoitlarini o'zgartirishga imkon beradigan maxsus psixofiziologik stimulyatorlar yordamida amalga oshiriladi - moslashish, fiksatsiya, chastota, vaqt. Ko'ruv idrokni rivojlantirish uchun turli xil tasvirlar qo'llaniladi: qora va oq, rangli, konturli, siluetli, chiziqli. Vazifalarni bajarish jarayonida bolalar rasmlarni tahlil qiladilar, aniqlaydilar, tavsiflaydilar, taqqoslaydilar, ulardagi o'xshash va ajralib turadigan xususiyatlarni ajratadilar. Ko'rishida nuqsoni bo'lgan bolalar bilan korreksion mashg'ulotlarni tashkilotishda avval, bolaning psixologik-tibbiy-pedagogik komissiya xulosasi o'rganib chiqiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. F.U.Qodirova va Z.X.Xusnuddinova. "Tiflopedagogika". Chirchiq-2023.
2. Roziqova, M., & Moxistarabonu, X. (2024). INKLYUZIV TALIMNI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI. DUNYODA TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYA G'OYALARI , 41 (1), 92-94.
3. Roziqova, M. (2024). O'SMIRLARDA IJTIMOYIY TARMOQLAR TASIRIDA YUZAGA KELADIGAN MUAMMOLAR VA ULARNING OLDINI OLISH PSIXOLOGIK XIZMATNING DOLZARB VAZIFASI SIFATIDA. DUNYODA TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYA G'OYALARI , 41 (1), 95-97.
4. Roziqova, M. (2023). Baynalminal oilalarning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari. *Interpretation and researches*, 1(1).

5. Olimovna, R. M. (2023). BAYNALMINAL OILALARNING IJTIMOIY-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARINI ORGANISH IJTIMOIY PSIXOLOGIK MUAMMO SIFATIDA. *PEDAGOGS*, 48(2), 49-51.
6. qizi Rustamova, G. Z. X. (2024). Boshlangich sinf o 'quvchilarining maktabga intellektual tayyorgarlik muammosi. *Science and Education*, 5(5), 331-335.
7. Рахматуллаева, З. (2022). Профессиональное становление и педагогическое мастерство учителя. *Ученый XXI века*, (5-1 (86)), 37-38.
8. Olimjonovna, R. Z. (2024). Emotsional intellekt bolajak mutaxassislarining muhim xususiyati sifatida. *samarali ta'lim va barqaror innovatsiyalar jurnali*, 2 (4), 185-192.
9. Сатаров, А. Х. (2021). ВЕЧЕРА ДРУЖБЫ В СТУДЕНЧЕСКОЙ СРЕДЕ КАК ОДНА ИЗ ФОРМ ВОСПИТАНИЯ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ТОЛЕРАНТНОСТИ И КОММУНИКАТИВНОСТИ. In *Диалог культур и толерантность общения* (pp. 6-9).
10. Сатаров, А. Х. (2023). Актуальные проблемы социокультурного роста и профессиональной подготовки подростков в современном Узбекистане. *Развитие человека в современном мире*, 62.
11. Renata NamPi, [11.06.2024 11:06]
12. Рафикова Р. Роль «психологического капитала» в преодолении эмоционального выгорания у педагогов // *Boshlang 'ich sinf o 'quvchilarida universal ta'lim faoliyatini shakllantirish, rivojlantirish va takomillashtirish nazariyasi va amaliyoti Xalqaro onlayn ilmiy-amaliy konferensiya*. – 2023. – С. 321-323.
13. Рафикова Р. А. ОСОБЕННОСТИ ОРГАНИЗАЦИИ ТАЙМ-МЕНЕДЖМЕНТА В РАБОТЕ РУКОВОДИТЕЛЯ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОГО УЧРЕЖДЕНИЯ // *Educational Research in Universal Sciences*. – 2023. – Т. 2. – №. 8. – С. 16-21
14. Рафикова, Р. А. (2024). Теоретические аспекты социализации детей подросткового возраста с лёгкой степенью умственной отсталости. *Science and Education*, 5(3), 566-577.
15. Kamolova, A. O. Q., & Husaynova, S. I. (2023). O'smirlar o'rtasida axloqsizlikni oldini olishda pedagogik faoliyatning o'ziga xos xususiyatlari. *Science and Education*, 4(2), 969-972.

16. Nishonova, M. Y., & Kamolova, A. O. (2021). O'SMIRLARGA HUQUQIY BILIM BERISHDA KEYS STADI TEXNOLOGIYASIDAN FOYDALANISH. *Экономика и социум*, (8 (87)), 42-45.
17. Nishonova, M. Y., & Kamolova, A. O. (2021). USING CASE STADE TECHNOLOGY IN LEGAL EDUCATION FOR TEENAGERS. *Экономика и социум*, (8), 42-45.
18. Kamolova, A. O. Q. (2023). Pedagogik kasbi boshqa hamma kasblarning poydevoridir. *Science and Education*, 4(5), 988-992.
19. qizi Kamolova, A. O. (2024). ISLUM DINI TA'BLIMOTIDA TA'BLIM-TARBIYA MASALALARINING PEDAOGIK FAOLIYATDAGI AMALI AHAMIYATI. *Results of National Scientific Research International Journal*, 3(1), 201-207.
20. qizi Kamolova, A. O. (2023). SINFDAN TASHQARI SPORT MASHG 'ULOTLARI ORQALI O 'QUVCHILARDA MILLIY G 'URUR, QADRYATLAR, UMUM INSONIY XIS TUYG 'ULARNI RIVOJLANTIRISH. *Results of National Scientific Research International Journal*, 2(8), 60-66.
21. qizi Kamolova, A. O. (2023). SINFDAN TASHQARI SPORT MASHG 'ULOTLARI ORQALI O 'QUVCHILARDA MILLIY G 'URUR, QADRYATLAR, UMUM INSONIY XIS TUYG 'ULARNI RIVOJLANTIRISH. *Results of National Scientific Research International Journal*, 2(8), 60-66.
22. Камалова, А. (2021). THE IMPORTANCE OF USING GAME TECHNOLOGY IN THE PROCESS OF EDUCATION. *Экономика и социум*, (3-2), 12-14.